

KWARTAALSCHRIFT van de Historische vereniging OLD REURLE
jaargang 13, nummer 1

- Voorzitter:** A.P.J. van Heck, Dorpsstraat 35, 7261 AV Ruurlo.
Telefoon 0573 - 452894.
- Secretaresse:** Mevr. S. Klein Bluemink, Postbus 61, 7261 KL Ruurlo.
Telefoon 0573 - 451685.
- Penningmeester:** A. Flierman, Vrochterdijk 16, 7244 PN Barchem.
Telefoon 0573 - 451921.
Bankrekening: RABO-bank Ruurlo, rekeningnummer 35.67.22.996
t.n.v. Old Reurle.
- Lid:** Mevr. H. Wolsink, Binnemansdijk 1, 7261 MA Ruurlo.
Telefoon 0573 - 451783.
- Lid:** G.J. Kleyn Winkel, Dwarsdijk 10, 7025 CR Halle.
Telefoon 0573 - 451248.
- Redactieadres:** J.H. Tornij, Watersnipstraat 2, 7132 DG Lichtenvoorde.
Telefoon 0544 - 379691.

De vereniging is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Zutphen, onder nummer 40103401.
Het kwartaalschrift Onder d'n Kroezeboom is geregistreerd onder nummer ISSN 0929-919X.

VAN DE VOORZITTER

Wij mogen terugblikken op een goed verenigingsjaar met een aantal interessante voordrachten, die redelijk werden bezocht.

Helaas is het aantal "stukjes"-schrijvers voor ons kwartaalblad nog erg beperkt. Het volmaken van de "Kroezeboom" vergt nogal wat improvisatie. Natuurlijk is niet iedereen een geboren verteller of schrijver, maar met hulp van de redacteur valt er heel wat te regelen. Ongetwijfeld zijn er onder onze, vooral oudere, leden mensen die wat te vertellen hebben over vroeger. Laat ons kwartaalblad Onder d'n Kroezeboom leven.

Zo, de kop is eraf. Wij zijn goed begonnen met een dia-lezing van de heer Hartgers. Het was een gemoedelijke avond en de zaal was bomvol. Dat geeft de burger moed.

Nu op naar de jaarlijkse ledenjaarvergadering op 20 maart met traditiegetrouw de eerste kop koffie voor rekening van onze vereniging. Na de pauze zullen videobeelden worden vertoond over Lochem en Ruurlo van dvoor de tweede wereldoorlog.

De jaarlijkse bijeenkomst met de historische vereniging Lochem-Laren zal op 10 april plaats vinden in Zaal "De Groene Jager" in Barchem. De heer van Brussel zal beelden vertonen met een bijbehorend praatje van het Venluchtmuseum. De aanvang van de avond is 20.00 uur.

Binnen het bestuur is de gedachte ontstaan het aantal bestuursleden met 2 personen uit te breiden. Wij zijn uiteindelijk geen klein clubje meer en wij zouden nieuwe activiteiten kunnen ontwikkelen en daarvoor heb je hulp nodig.

Tenslotte nog dit: Ik vind dat het tijd wordt om mijn functie neer te leggen. Ik heb dit werk sinds 1991 met plezier gedaan maar een verjonging van het bestuur zou hoogst welkom zijn. Zolang er nog geen nieuwe voorzitter is, houd ik mij ter beschikking. Ik laat onze vereniging dus niet in de steek.

ALGEMENE LEDENJAARVERGADERING

Op woensdag 20 maart a.s. vindt, overeenkomstig het Huishoudelijk Reglement, de jaarlijkse ledenjaarvergadering plaats van de Historische vereniging "Old Reurle".

De vergadering begint om 20.00 uur in zaal de Luifel, Dorpsstraat 11 te Ruurlo.

AGENDA

01. Opening door de voorzitter.
02. Notulen van de vorige vergadering.
03. Mededelingen en ingekomen stukken.
04. Jaarverslag van de secretaris.
05. Benoeming van een nieuw lid van de kascommissie.
De heer Klein Kranenburg is aftredend.
06. Financieel verslag 1995 en begroting 1996.
07. Bestuursverkiezing.
Aftredend is mevrouw S. Klein Bluemink. Zij stelt zich niet herkiesbaar.
Als kandidaat wordt voorgedragen de heer L.W. Besselink.
08. Rondvraag.
09. Sluiting.

MEDEDELING VAN DE PENNINGMEESTER

In tegenstelling tot voorgaande jaren zullen wij de "baten en lasten"-rekening en ook de balans per 31 december 1995 niet meer in ons blad Onder d'n Kroezeboom publiceren. Op de ledenvergadering van 20 maart a.s. zal aan de dan aanwezige leden, bovengenoemde stukken ter inzage worden overhandigd.

Op 5 februari j.l. heeft de kascontrole plaatsgevonden door de heren B. Klein Kranenburg en H.J. Nijhof. Alle posten zijn met het kas/bank-boek gecontroleerd en accoord bevonden. Tevens zijn ook het bank- en kassaldo gecontroleerd.

Helaas ben ik op de a.s. ledenvergadering niet aanwezig doch mochten er vragen zijn over de baten en lasten en/of de balans en de voorzitter kan hierop geen antwoord geven, ben ik gaarne bereid deze na 22 maart te beantwoorden.

Bel mij gerust op.

Ab Flierman, penningmeester.

CURSUSSEN RIJKSARCHIEF GELDERLAND

In de eerste helft van 1996 geeft het RIJKSARCHIEF in Gelderland, Markt 1 te Arnhem, diverse cursussen.

Helaas zijn de cursussen Genealogie voor beginners en Oudschrift voor beginners bij het uitkomen van ons kwartaalblad al begonnen.

Wilt U nadere inlichtingen over cursussen van het Rijksarchief kunt u contact opnemen met het Rijksarchief (Peter van Wissing), telefoon 026-4420148.

VIDEOFILMS OVER RUURLO

In ons kwartaalblad *Onder d'n Kroezeboom*, jaargang 12 nummer 4 (4e kwartaal 1995), bent u op de hoogte gebracht van de films van de heer Bakker en het voornemen om deze films op video te laten zetten. Wij willen U hier nu nader over informeren.

De 31 films waren langer dan wij gedacht hadden, zodat we de films - in overleg met Video Bakker - verdeeld hebben over twee video's.

Frits Toevank en ondergetekende Ab Flierman hebben de beide video's reeds op proef bekeken en daarvan - voor zover mogelijk - een klein overzicht gemaakt.

DEEL 1:

Deze video begint met de films van de kleuterschool bij Huize Ruurlo uit de jaren 1947 t/m 1951. Er werd toen een Fancy Fair gehouden t.b.v. een nieuwe kleuterschool. De kleuters gingen in optocht, onder leiding van o.a. juffrouw Riek Ribbers en Nelly Meulenkamp, vanaf het Julianaplein over 't Rikkelder door de Laan naar school. Wij geven U een paar namen van kleuters uit die tijd: Dienie en Herman Dimmendaal, Ali van Tuil, Herman Brinkerhof (kruid), Bennie Stegeman, Jan Lusink, Conny van Groningen, Grietje Tellinga, Innus Bakker, Frietje van Arkel, Ansje Scholtén, Ans Altena en vele anderen. Ook is ijscoman Flip de Vries nog op de film te zien. Enkele helpers bij de Fancy Fair zijn: Jo Meilink, Meester Mennink, Reina Hillebrand, dominee van Arkel (in de draaimolen en bij het rad van avontuur), Ab Ribbers, Baron van Heeckeren van Kell, Mevrouw Gerdes, Bertus Stegeman (met accordeon), Ben en Annie van Essen, Frits Toevank, Gradus Dimmendaal en vele anderen (lengte ± ½ uur).

Vervolgens zien we de intocht van Sinterklaas in de jaren 1950, 1952, 1954, 1960 en opnames uit 1947 van het bezoek van Prins Bernhard. Als Sinterklaas zien we o.a. Geels en Leidstra; Zwarte Pieten waren o.a. Henk Klop. Wij zien onder meer de middenstanders Weernekers, Teunissen, Ras, Brinkerhof, Zevalkink, Hoogma, Apotheker en Besselink. Verder zijn er opnames van meester Schuurman, van Groningen, Bakker. Er was zang van Anette Apotheker en het aanbieden van een kled aan Prins Bernhard door Dienie Dimmendaal en Paultje Hoogma (lengte ± 1 uur).

Hierna het afscheid van Burgemeester van Tuyl van Serooskerken in 1953. Te zien is o.a. de intocht in de gemeente Wisch en het welkom in de verschillende plaatsen zoals Varsseveld, Sinderen, Heelweg, Westendorp en Terborg (lengte ± 20 minuten).

Hierna een korte film van de intocht van Burgemeester de Beaufort in 1953 met o.a. de Landelijke Rijvereniging en zang onder leiding van meester Bakker (lengte ± 3 minuten). Daarna een korte film van de opening van de Openbare Lagere school in het dorp. Hierna komt de opening van het nieuwe gemeentehuis in 1954 en het verhuizen van het gebouw aan de Groenloseweg naar het nieuwe gemeentehuis. Te zien zijn onder meer de boerendansers (met o.a. Dommerholt, Olieslager, Zevalkink), de Schaddenstekkers, de Landelijke Rijvereniging, Sophia's Lust, de Schutterij, het Rode Kruis en vele anderen (lengte ± 15 minuten).

Er zijn opnamen van 1957 van de Padvinderij in Apeldoorn met een bezoek van de ouders. Verder de eerste steenlegging van het Troeuhuis bij Flierman (Lettink) door mevrouw Stratingh op 19 oktober 1957 (lengte ± 10 minuten).

De video vervolgt met een film van de landdag "PLAWILVO" op 26 augustus 1954 in de weide bij Flierman (Lettink). Er zijn o.a. opnames van de demonstraties van de gymnastiekvereniging en van de landelijke rijvereniging (lengte ± 15 minuten).

Ook zien we opnames van de uitstapjes van de bejaarden uit de jaren 1957, 1958 (naar Berg en Dal), 1959 (naar de Waarbeek), 1960 (naar Giethoorn) en 1961 (naar de Efteling). Wij noemen U enkele helpers en deelnemers: Jan Meilink, Anne Meilink, mevr. Kerkwijk, Willem Wenneker, Kamperman, hr. en mevr. Elkink, mevr. de Weerd-Heckelman, Hakken, Brinkman, Juf Kuipers, Aaltje Wevers, Ooiman, Brandenburg, Scheffer, Kornegoor, te Winkel (Berenpas), te Winkel (Klevekamp), Huurneman en Wolsheimer.

Hierna een korte film van de boerendansers uit 1952.

Vervolgens de eerste steenlegging van de verbouwing van de woning tot Boerenleenbank in 1952. Enkele personen: Burg. v. Tuyl v. Serooskerken, ten Cate, E. Dijkman, te Winkel, Klein Brinke en v.d. Velde.

Als laatste is er een korte film (stukje) van het openluchtspel "Hugo van de Kloeze".

DEEL 2:

Deze film begint met het aanbieden van het vaandel aan de schutterij "Roderlo" door Baron van Heeckeren van Kell. Enkele leden die wij zagen waren: Hendriksen, Schulenburg, Steenblik, Besselink, evangelist Ribbink en de hulpprediker van der Berg (lengte ± 10 minuten).

Hierna zien we de Volksspelen 1950 en het Folklore Festival in 1953 met o.a. veearts Van der Meulen als locoburgemeester. Er is weer zang o.l.v. meester Bakker en verder de trein van Iss Markerink, de tamboermètre Ernst Weening, vele dansgroepen, het bezoek van Koningin Juliana en de slotfeestavond bij Avenarius. Hierna volgen opnames van de Septemberfeesten in 1956, 1958, 1960, 1962, 1964 en 1969. Vele optochten met paard en wagen, de Schutterij en vele anderen (lengte ± 40 minuten).

Een korte film van de voorbereiding van de trouwdag in 1950 van Ten Arve-Sieverink, op B 63 (lengte ± 5 minuten).

Hierna de reis van de motorclub RUMAC naar Duitsland en België (lengte ± 10 minuten).

Vervolgens een klein stukje film van het kleren maken voor de openluchtspelen en een filmpje van de bronbemaling t.b.v. het openluchtspel (lengte ± 10 minuten).

Vervolgens een film over het plaatsen, de onthulling en de kranslegging (Alie Dimmendaal) van het monument op 't Rikkelder t.g.v. 10 jaar bevrijding op 4 mei 1955 en het bevrijdingsfeest op het Kerkplein op 5 mei met o.a. de Stichting 40-45. Ook zien we het ophalen van het bevrijdingsvuur uit Hengelo (G), oorspronkelijk afkomstig uit Wageningen (lengte ± 20 minuten).

Hierna een Folklore-optocht met o.a. een bruidskoe, houtzagen boven op een boerenwagen door o.a. Frits van Pasma. Een uitgebreide film van het openluchtspel "Um den olden Sachsenheerd" met als spelers o.a. Drikus Norde, Diena Hissink, Anton Brinkerhof, Grada Flierman, Hendrik Weernink, Hoogma en de boerendansers met de Dommerholts, Olieslagers, Zevalkinks, Bootlinks en veel anderen (lengte ± 20 minuten).

Voetbalwedstrijden ten bate van het Rode Kruis uit 1951 en 1952. De aftrap werd gedaan door mevr. van Tuyl van Serooskerken. Als spelers zien we o.a. Waringa, Dieperink, Weening, meester Mennink, Slütter en Karel Stegeman. Ook zien we Riek Dommerholt als collectant en Henk Jansen als ijscoman (lengte ± 10 minuten).

Er volgen verschillende films over de watersnood in Zeeland in 1953, te weten een bezoek aan de adoptieplaats Serooskerken; het opruimen en schoonmaken en de ontspanningsavond in Serooskerken. Deze films zitten wat door elkaar, maar voor wie er aan meegewerkt heeft beslist de moeite waard. Te zien zijn o.a. Oonk, v.d. Velde, Hillebrand, Waringa, Ras, Gerdes, van Groningen, Snijders, Henk en Jo Klop, Gerrie Weernekers, Grada Flierman en vele anderen (lengte ruim ½ uur).

Tot zover een beknopt overzicht van de beide video's. Uiteraard is dit niet volledig. Als bestuur van OLD REURLE zijn wij blij met deze video's en wij willen ze U niet alleen laten zien; U KUNT DEZE VIDEO'S OOK KOPEN.

Er zijn twee avonden gepland om deze video's te vertonen op een groot scherm (er is gekozen voor donderdagavonden in verband met het vele voetbal op de woensdagavond).

Deel 1 wordt vertoond op **DONDERDAG 28 MAART a.s.** en

Deel 2 wordt vertoond op **DONDERDAG 25 APRIL a.s.**

Beide avonden beginnen precies om 20.00 uur in zaal De Luifel aan de Dorpsstraat te Ruurlo. De zaal is vanaf 19.30 uur geopend.

Voor leden van OLD REURLE is de toegang gratis; van niet leden wordt een vergoeding gevraagd van f 2 per persoon per avond.

U kunt op beide avonden de video's bestellen.

Voor leden van OLD REURLE bedraagt de prijs f 65,- per deel;

Voor niet leden bedraagt de prijs f 75,- per deel.

Indien U nog geen lid van onze vereniging bent, kunt U zich uiteraard op één van deze avonden opgeven als lid. U hebt dan die avond vrij entree en ontvangt de video voor de ledenprijs.

Bron: Archief gemeente Ruurlo.

Hier het vervolg over de wijze van het bepalen van de grenzen tussen de verschillende gemeenten.

De grensbepaling tussen Ruurlo en Borculo.

Proces-verbaal van grensbepaling tussen de gemeenten Borculo en Ruurlo:

In het jaar 1800 zes en twintig den negen en twintigsten dag der maand Mei hebben wij Burgemeesters der gemeenten Borculo en Ruurlo ons, ingevolge de bestaande wetten en instructien begeven naar het punt hetwelk de gemeente Laren ten noorden, Borculo ten oosten en Ruurlo ten zuiden en westen van elkander scheidt zijnde gezegd punt den hoek van het weiland van Gerrit Nieuwenkamp op Beyershorst aan de Lebbinkbeek, niet ver ten noordoosten van het huis den Otter, ten einde vergezeld door de nodige aanwijzers de grensscheiding te bepalen tusschen de gemeenten Borculo en Ruurlo.

De aanwijzers waren voor de gemeente Borculo, de Assistor der gemeente Gerhard ter Meulen, benevens de bouwlieden Gerrit Nieuwenkamp en Hendrik Beekenhorst en voor de gemeente Ruurlo de bouwlieden Willem Pasmaan en Jan Schreurs.

Beginnende van gezegd punt hebben wij bevonden dat de grenslijn loopt oostwaarts door het midden eener sloot tot scheiding dienende van het weiland van gezegden Gerrit Nieuwenkamp en de heide van de Mark van Ruurlo, daarna tusschen het bouwland van Berend Ribbers en de heide van de Mark van Ruurlo tot in het verlengde van eene sloot loopende langs de oostzijde van het dennebosch van den Heer Baron van Dorth tot Medler; van dit punt loopt de grenslijn zuidwaarts in eene regte lijn, dwars over de zomerweg van Ruurlo naar Borculo tot op den hoek van de sloot van het dennebosch van gezegden Heer Baron van Dorth, vervolgens het midden van deze sloot volgende tot aan eenen grenspaal welke door ons burgemeesteren is aangenomen aldaar op den oever van de sloot te plaatsen.

Van dit punt loopt de grenslijn in een regte lijn tot het midden der Elsbeek op den hoek van het bouwland van Gerrit Battenkamp onder Ruurlo en het akkermaalsbosch van de weduwe Lambegh onder de gemeente Borculo.

Van dit punt loopt de scheiding steeds zuidoostwaarts door het midden der genoemde beek dwars over den weg van den Brinkmanshoek naar het Drietelaar tot op den zuidoostelijken hoek van het bouwland en akkermaalsbosch van Jan Hogeslag, kooyer te Eibergen; van dit punt loopt de grenslijn uit het midden der beek in eene regte lijn op eenen grenspaal staande op de heide van de Mark van Ruurlo ongeveer 100 ellen ten oosten van de gronden van den heer Baron van Dorth, den Huikert genaamd.

Van gezegden paal loopt de grenslijn oostwaarts in eene regte lijn tot eenen anderen grenspaal staande ongeveer vier honderd ellen ten zuidwesten van de Borculose kooi aan den Baron van der Heyden van Baal toebehorende.

Op dat punt gekomen hebben wij bevonden dat hetzelfde de scheidingen maakt tusschen Borculo ten noorden, Eibergen ten oosten en Ruurlo ten zuiden en westen en de gemeente Borculo en Ruurlo dus niet verder tegen elkander grenzende hebben wij deze opneming gestaakt.

Aldus gedaan te Ruurlo, 6 juni 1826.

De grensbepaling tussen Ruurlo en Hengelo.

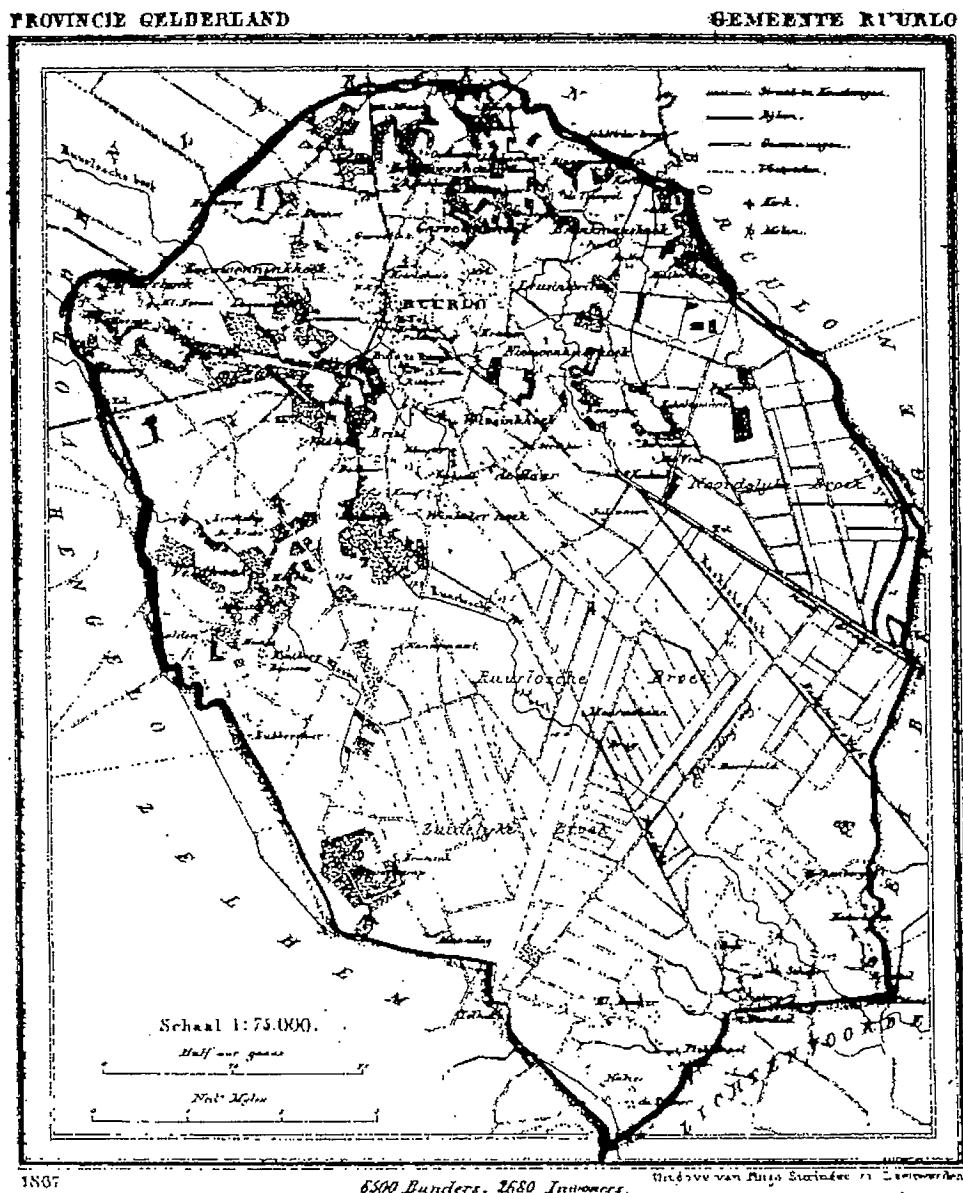
Tot slot een proces-verbaal van grensbepaling tussen de gemeenten Hengelo en Ruurlo:

In het jaar 1800 zes en twintig, den negen en twintigsten dag der maand Maart hebben wij burgemeesters der gemeenten Hengelo en Ruurlo ons, ingevolge de bestaande wetten en instructien begeven naar het punt hetwelk de gemeente Vorden ten noordwesten, Hengelo ten zuidwesten en Ruurlo ten oosten van elkander scheidt, zijnde gezegd punt een grenspaal staande in de heide niet ver ten zuiden van het akkermaalsbosch, de Martensmaat, ten einde vergezeld van de benodigde aanwijzers de grensscheiding te bepalen tusschen de gemeenten Hengelo en Ruurlo.

De aanwijzers waren voor de gemeente Hengelo Hendrik Pieper en Arnoldus Blumink en voor Ruurlo Frederik ter Woerst, G.J. Oortgiesen en Berend Groes.

Beginnende dan van gezegden grenspaal hebben wij bevonden dat de grenslijn loopt in eene regte lijn zuidwaarts tot eenen anderen grenspaal. Van deze paal verder zuidwaarts in een rechte richting dwars over den grooten weg van Ruurlo naar Zelhem en door een gedeelte der eigendommen van den heer D. Mulder tot eenen grenspaal staande dicht bij het huis de Sikkeler, hetwelk ook aan den heer D. Mulder toebehoort. Van gezegden paal loopt de scheiding steeds zuidwaarts en in eene regte lijn tot eenen westelijken hoek van het akkermaalsbosch en bouwland van den heer Mulder.

Verder langs gezegd akkermaalsbosch en bouwland tot dat de sloot eene andere richting neemt en oostwaarts loopt, gaande van de grensscheiding van dat punt zuidoostwaarts in eene rechte lijn tot den Noordwestelijkenhoek van het bouwland, genaamd Bergkamp; verder loopt de scheiding langs de westzijde van gezegd perceel tot dicht bij het huis hetwelk ook den naam van Bergkamp draagt waar een grenspaal zal worden opgerigt, dan loopt de grensafscheiding van laatst omschreven punt over de heide, het bouwland van Jan Kapers en twee niet benaamde wegen regt op de scheiding van de pas op 't kamp ten zuidwesten van het bouwland van Gerrit Jan Meulenkamp en van Harmen Hiddink, daarna loopt de grensscheiding zuidoostwaarts tusschen het bouwland van Harmen Hiddink ten noordoosten en de pas op 't kamp en de bouwlanden van Harmen Hiddink en eenen anderen eigenaar ten zuidwesten. Vervolgens zuidwestwaarts langs het bouwland van Gerrit Schepers ten zuidoosten verder gaat de grensscheiding zuidwaarts over eenen graswal en door een slootje liggende van de bouwlanden van Gerrit Schepers, Lammert Oortgiesen en andere eigenaars ten noordoosten en dat van Lammert Oortgiesen ten zuidwesten, daarna loopt de scheiding zuidwestwaarts tusschen de bouwlanden van Lammert Oortgiesen ten noordoosten en van Gerrit Schepers ten zuidoosten. Verder gaat de grensscheiding zuidoostwaarts door de gemeene heide ten zuidwesten en het bouwland van Gerrit Schepers ten noordoosten tot aan den zuidelijken uithoek van laatst genoemd stuk bouwland. Dan gaat eindelijk de scheiding van gezegd punt zuidoostwaarts in eene rechte lijn door de gemeene heide, langs het bouwland van Hendrik Jan ter Vrugt, dat van Jan Visscher en van de Wed. Mennink op en tot een scheidingsbult niet ver achter het huis van Visscher gelegen. Bij dat punt gekomen hebben wij bevonden dat hetzelfde de scheiding maakt tusschen Hengelo ten noordwesten, Zelhem ten zuidwesten en Ruurlo ten oosten en de gemeenten Hengelo en Ruurlo dus niet verder tegen elkander grenzende hebben wij de opneming gestaakt. Aldus gedaan te Ruurlo den 20 April 1826.

Wanneer ik 's morgens van huis naar mijn werk ga, dan wacht ik bij Wim op de hoek op de auto die mij meeneemt. Tijdens het wachten kijk ik naar de overkant van de weg; daar staat een ouderwetse kneedmachine voor de supermarkt. Dan dwalen mijn gedachten wel eens terug in de tijd. Als die machine eens van vroeger kon vertellen, wat hij al niet meegemaakt heeft. Alles wat met kneden te maken had, heeft ie wel gedaan. En hoe deden ze dat toen er nog geen machines waren?

Daar mijn hobby zijdelings met deeg en zo'n machine te maken heeft, gaan mijn gedachten vaak terug naar de tijd van toen. Hoe kneedden ze voordien; waar komt het meel vandaan en hoe werd het gemalen?

Eeuwen geleden behoorde het zaaien en oogsten tot het werk van de vrouw, die voor de dagelijkse maaltijd de tarwe en de gerst ging vermalen. Zij ontdekte dat het zo tot meel verwerkte koren, met water vermengd en gekookt op hete stenen, tot koeken kon worden gebakken. Het is dus niet verwonderlijk dat bij Germaanse volkeren het gebruik bestond, de overleden vrouw met de maalstenen te begraven.

Voordat het koren verwerkt kon worden, werd het geschoond. In de oudheid gebeurde dat door het koren op gedroogde dierenhuiden te storten. Door de schuddende en draaiende bewegingen komt het zwaardere zand op de huid te liggen, het schone zaad kan er dan afgeveegd worden. De dierenhuiden werden later vervangen door platte, van stro, gevlochten schalen. Zo ontstond de **wanne**, en later de **wannemölle**.

De primitiefste manier voor het malen van koren was het wrijven van een steen op een andere platte steen. Door de wrijvende beweging van de bovenste steen, ontstond er in het midden van de onderste steen een **holling**. Men kwam toen tot de ontdekking dat het op een uitgeholde steen veel lichter en aangener werken was met een stamper. Zodoende kon men een grotere hoeveelheid verwerken. Zo ontstond toen de **vijzel**.

Uit de vijzel ontwikkelde men de **trog-** of **handmolen**. Deze trogsteen heeft stijle binnenwanden en een geribbelde bodem. Een platte ronde schijf paste er binnen in, met in het midden een gat voor de invoer van het koren. Door een handgreep werd de schijf rondgedraaid.

Toen de mensen het gebruik van slaven en dierlijke krachten ontdekten, ontwikkelde zich een vergrote vorm van een **handmolen**. Hiervan is een model te zien in het park nabij Xanten, waar de Romeinen een stad gebouwd hebben. Door de loper (de bovenste) steen te voorzien van zijwaarts gerichte stokken, werd door de trekkracht van slaven of dieren de loper aan het draaien gebracht. Was dit het begin van de **rosmolen** (ros = paard).

Vrijwel zeker hebben de Romeinen deze vinding mee naar onze streken genomen. Hoewel er door de eeuwen heen verbeteringen zijn aangebracht, is die molen tot in de 20ste eeuw in bedrijf gebleven.

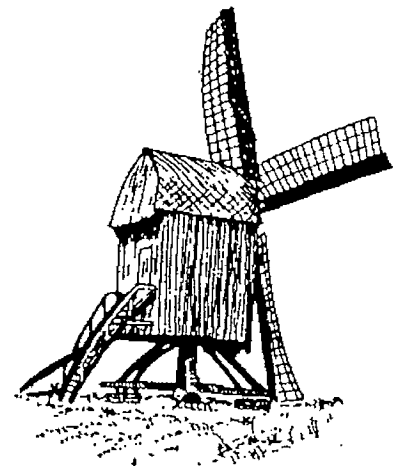
De oudste windmolens waren standerdmolens; ze dienden hoofdzakelijk voor het malen van graan. De eerste vermelding van een windmolen in deze streek is te Lochem en wel in 1924.

Nog niet zolang geleden brachten de mensen hun eigen koren naar de **wind-
vatermolen**. Het koren dat ze zelf verbouwden, werd tot meel vermalen om er zelf brood van te bakken.

Hedentendage weet men amper nog waar het brood vandaan komt. En al helemaal niet wie het koren heeft gezaaid, geoogst en waar het is gemalen.

Het malen in de standerdmolens gebeurde door één of meer koppels stenen, waarvan de onderste, de vaste, de ligger en de bovenste, de draaiende, de loper wordt genoemd. Later in de 15e eeuw bouwde men andere modellen voor diverse werkzaamheden, zoals de 8-kant van hout of, zoals in Ruurlo, een ronde stenen met stelling, om boven de huizen uit te komen in verband met een betere windvang.

Maar terug naar het meel. Als men vroeger zag dat de windmolen draaide, was dit voor de mensen uit de omgeving het sein om voor privé-gebruik koren te laten malen. Men zag mensen met een pungeltje zaad naar de molen komen om dit te laten malen. Zo kwamen er meer mensen tegelijk op de molen. De keuterboertjes kwamen met de hondekar of kruiwagen. De rijkere reden met paard en wagen naar de molen. Tijdens het wachten werden de laatste nieuwtjes uitgewisseld.

standerdkorenmolen
(open)

De molenaar stopte er graag een pijpje bij en vertelde; maar meer nog luisterde hij naar wat er verteld werd. Een gezegde luidde: "Mulders en Bakkers knoeien als rakkers."

Ik heb hiermee getracht het verloop van het maalproces in vroeger tijd globaal op papier te zetten.

Herman Nijhof is naast zijn beroep vrijwillig molenaar.

DE MOLEN IN RUURLO

Naar aanleiding van het stuk van Herman Nijhof, heb ik het boek "Ruurlo door de jaren heen" tevoorschijn gehaald. Daarin staat een beschrijving van de Ruurlose molen:

De molen Agneta is een zogenaamde "Stellingmolen", met een ronde stenen romp, een houten stelling met schoren en een houten met riet gedekte kap. Hij is in 1851 gebouwd als windkoren- en oliemolen. Na 1918 werd hij echter omgebouwd tot **zaagmolen**.

De molen bestaat uit 6 verdiepingen, te weten:

Begane grond:

Deze verdieping heeft een hoogte van 4,35 meter en een diameter van 8/9,35 meter. Hier vindt zich het verticaal gangwerk en een kleine maalstoel met hulpkracht. Verder ziet men hier het drijfwerk gedreven door houten spil van de windmolen en haaks kamwioldrijfwerk. Op de begane grond is nu de zagerij te vinden.

1e verdieping:

De hoogte hiervan bedraagt 3 meter.

Hier bevindt zich de elektrische hulpkracht en krukas van het zaagwerk.

2e verdieping:

De verdieping is 2,75 meter hoog.

Hier bevindt zich de "maalzolder".

3e verdieping:

De hoogte hier bedraagt 4,30 meter.

Dit is de steen- en stellingzolder.

De hoogte van het hart tot het spoorwiel bedraagt 3,60 meter.

Hier bevindt zich 1 koppel 16der kunststenen.

Het spoorwiel drijft de houten spil voor de zagerij aan.

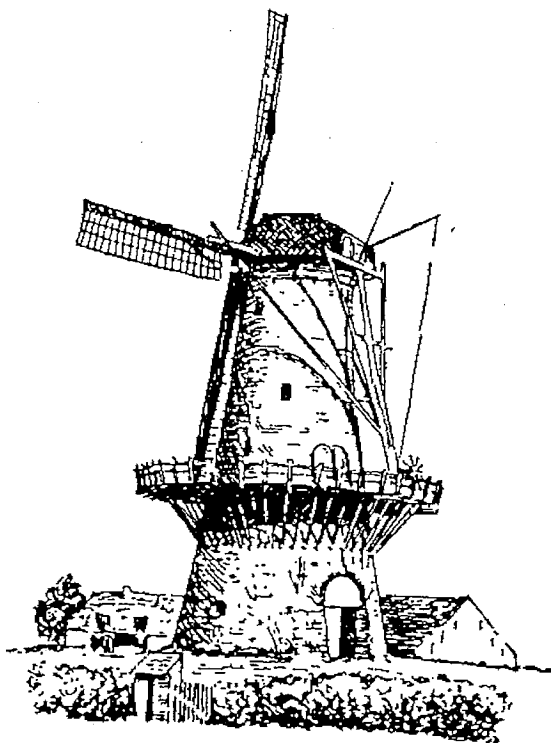
4e verdieping:

De hoogte hiervan is 3,95 meter.

Dit is de zogenoemde "luizolder".

5e verdieping:

Dit is de zogenoemde kapzolder.

ronde stenen korenmolen
met stelling

De totale hoogte van de molen is ongeveer 25 meter en de wieken hebben elk een lengte van 11 meter.

ZILVEREN JUBILEUM DER COÖPERATIEVE BOERENLEENBANK TE RUURLO

In de Graafschapbode van woensdag 30 maart 1938, stond onder "gemengde berichten" het navolgende artikel:

ZILVEREN JUBILEUM DER COÖPERATIEVE BOERENLEENBANK TE RUURLO

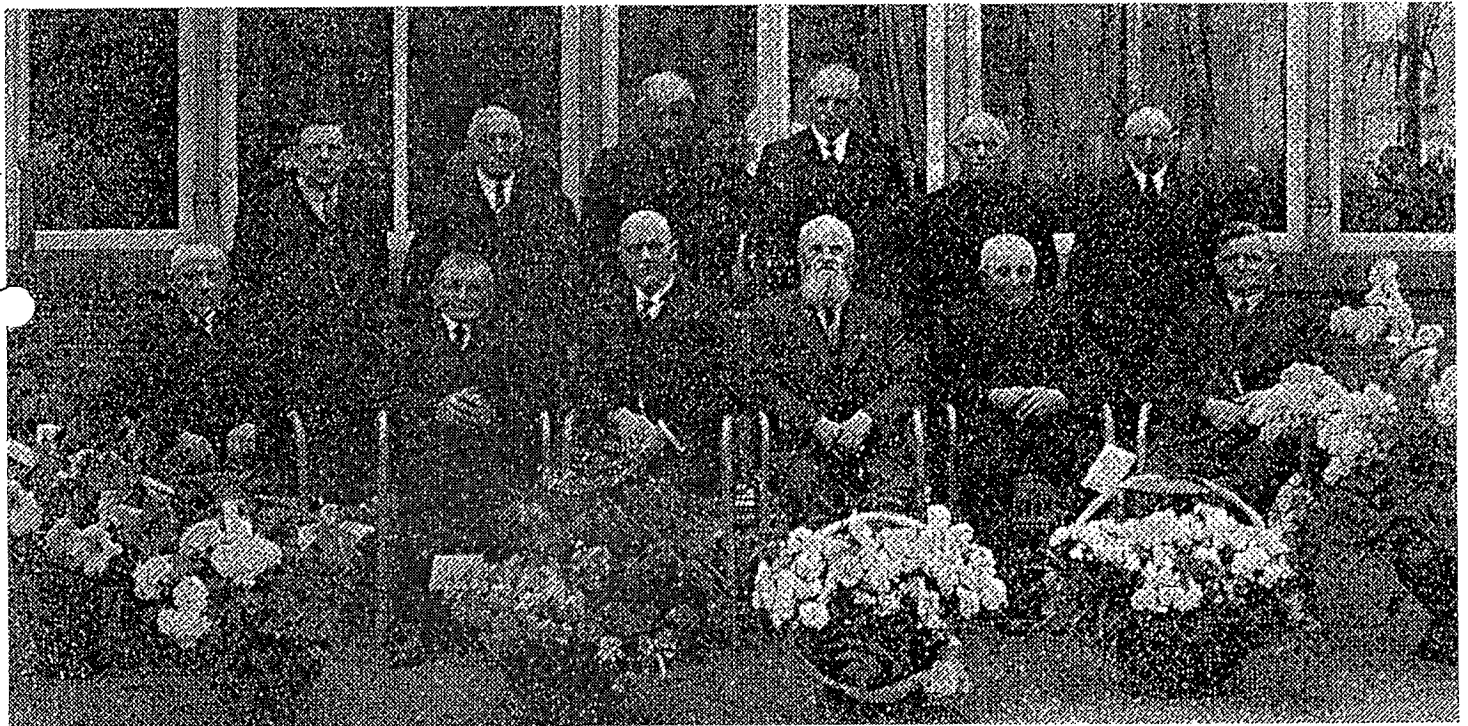
Zeër drukbezochte receptie. - Talrijke woordvoerders. - Vele bloemstukken.

Maandag bestond de Boerenleenbank te Ruurlo 25 jaar. Ter eere hiervan werd 's middags door het bestuur in de serre van Hotel Avenarius, een receptie gehouden, waar behalve vele bloemstukken, een strijke de feeststemming verhoogde.

Het is niet doenlijk alle vereenigingen, waarvan vertegenwoordigers waren opgekomen de revue te passeeren. Het aantal bloemstukken was een 25-tal. Naast de vele persoonlijke felicitaties werden nog verschillende brieven en telegrammen ontvangen. Een hoofdbestuurslid van de Raiffeisenbank te Utrecht gaf door zijn komst ook blijk van belangstelling namens deze hoofdinstantie. Ook werden verschillende cadeaux ontvangen. Een mooie voorzittershamer met inscriptie, van de G.O.M.v.L.; een aschbak in de vorm van een paardenhoef, van de Hengsten-associatie Ruurlo-Zieuwent; een rookstel van de Varkensfokvereeniging; een inktstel van de Stierenvereen. "Ons Belang".

Niet alleen werd belangstelling getoond uit Ruurlo - ook waren burgemeester Van Arkel, gemeentesecretaris en wethouder Papenberg aanwezig - maar ook uit de omliggende gemeenten kwamen afgevaardigden van Boerenleenbanken en andere landbouwinstanties, zoodat de serre en ook de zaal zich weldra vulde met een opgewekte groep belangstellenden.

Om half 4 nam de heer T.G. Elkink, voorzitter, het woord en heette allen hartelijk welkom, in het bijzonder het dagelijks bestuur der gemeente. Veel medewerking hebben we van de gemeente genoten. Ook de heer Vruink, afgevaardigde van de Centrale Bank hartelijk welkom. In de loop der 25 jaren hebben we ondervonden het grootte belang der Centrale Bank voor ons. Verschillende oud-oprichters konden niet aanwezig zijn, doch de heer D.J. Wolsink is als oude-mede-oprichter aanwezig.

Hoewel we om verschillende redenen dit 25-jarig jubileum niet konden vieren met een feest, hebben we deze receptie gemeend te moeten houden. Spreker gaf vervolgens een terugblik op den afgelegden weg en hoe de Boerenleenbank tot stand kwam.

Doordat het credietvraagstuk voor de landbouw steeds belangrijker werd, is op 7 Maart 1913 de acte van oprichting geteekend en op 28 Maart 1913 werd de Koninklijke Goedkeuring op de statuten verkregen. De heer Navis is thans 25 jaren kassier, terwijl de heeren G. Geerligts, D.J. Kranenburg, R. Scholten en A.J. Lindenschot hun 25-jarige bestuursfunctie en van den Raad van Toezicht herdenken.

De heer Navis werd door de spreker gecompimenteerd en een gouden horloge met inscriptie aangeboden, terwijl de andere jubilarissen ook een aandenken werd aangeboden onder luid applaus.

Spreker herdacht vervolgens de overleden bestuursleden en leden van den Raad van Toezicht, die in dankbare herinnering zullen blijven.

De voorzitter memoreerde ook, dat de kassier op een salaris van f 25,- per jaar eerst werd aangesteld, waarvoor 1 uur per week zitting moest worden gehouden en de werkzaamheden hieraan verbonden moest verrichten. Langzamerhand werden de werkzaamheden zoo, dat een eigen kantoorgebouw moest worden ingericht. We mogen dankbaar zijn, voor hetgeen door onderlinge samenwerking is tot stand gebracht.

Door de leenbank is het platteland onafhankelijk geworden van andere geldschieters.

Spreker eindigde met de hoop uit te spreken, dat de onderlinge samenwerking steeds zoo moge blijven, tot heil der landbouwers.

De heer Navis, kassier, kon niet nalaten om een woord van hartelijken dank te spreken voor het cadeau hem overhandigd.

Spreker liet de revue passeren zijn 42-jarige loopbaan hier in Ruurlo.

Nog gemeenteveldwachter zijnde, werd hij aangezocht om ook de kassierswerkzaamheden op zich te nemen. Spreker had gedacht een stoel of zoo iets als aandenken te krijgen, doch hij heeft een levend iets gekregen, een horloge, dat hem telkens den tijd zal melden van zijn werken. Spreker hoopt dat de Goede God hem daar nog de kracht voor geeft.

De heeren Scholten, Kranenburg, Geerligts en Lindenschot danken ook voor het cadeau, hun overhandigd.

De heer Frank wenschte, namens 't bestuur der Centrale Bank de vereeniging hartelijk geluk en wees op de goede behartiging door 't bestuur van de belangen der aangeslotenen bij den bank. Door het lidmaatschap van de Centrale Bank is de zekerheid echter des te grooter geworden, tot een gebouw van gewapend beton, dat de stormen van het leven zeker kan weerstaan. Zonder deze aansluiting zou de eenling niet dat hebben kunnen bereiken, wat nu werd bereikt. Spreker wees op de aangename samenwerking met de Ruurlosche boerenleenbank en hoopt dat deze in lengte van dagen mocht voortduren.

De heer G.A.J. Besselink bracht woorden van dank namens de Wijkverpleging, voor de groote steun, welke zij van de Boerenleenbank mocht ontvangen en feliciteert bestuur en leden met dit heuglijk feit.

Mevr. Van Arkel sprak ook woorden van dank, uit naam der vereen. tot het uitzenden van zwakke kinderen naar vacantie-kolonies en noemde de leenbank de heilaanbrenger.

De heer Obbink, Aalten sprak uit naam van den Ring De Graafschap, en was van meening, dat de lof aan de leenbank toegezwaid zeer zeker verdiend is. Want deze bank is een zegen geweest en is dat nog voor den landbouw. Spreker wees op de gunstige toestand der boerenleenbank te Ruurlo en hoopte, dat dit zoo mocht blijven voortduren.

De heer Norde sprak namens de Volksbibliotheek en namens de Nutpluimveefokvereen.

Ook werd dank gebracht namens de Meisjesvereeniging van de landbouwhuishoudschool.

De heer Wargerink sprak namens de vereen. voor ziekenverpleging woorden van dank.

De heer Elkink dankte vervolgens alle sprekers voor hun vriendelijke woorden en wenschen.

In gezellig samenzijn werden nog eenige oogenblikken doorgebracht, waarna allen weer huiswaarts gingen en op eenvoudige maar waardige wijze is dit jubileum gevierd.

's Avonds werd door het Bestuur, Raad van Toezicht en genoodigden, een gemeenschappelijke maaltijd gehouden, waar verschillende sprekers nog het woord voerden, o.a. ook de burgemeester.

VOLKSGELOOF EN VOLKSGEBRUIKEN

Deze beschrijving van een aantal oude volksgebruiken vond ik in een boekje genaamd "Nederland ons aller tuin, De Achterhoek", geschreven door Han Alta en in 1952 uitgegeven door de Koninklijke Nederlandse Toeristenbond A.N.W.B.

Er gaat van de Achterhoekse mensen een weldadige rust en een sfeer uit, die de rustzoekende toerist zeer welkom is. De mensen zijn hier vriendelijk en goedgehartig, en toch is er iets waardoor we ze niet helemaal begrijpen en dat ons afschrikt. In een gesprek zullen ze ons altijd gelijk geven met een "joa, joa", al bedoelen ze ook "nee" en daardoor krijgen we het gevoel alsof die Achterhoekse mensen niet eerlijk zijn, of dat ze er geen eigen mening op na houden. Niets is minder waar, alleen hebben ze dankzij de eeuwenlange dienstbaarheid aan graven en hertogen, de onderdrukking door vreemde troepen: Franse, Munsterse en kortgeleden Duitse soldaten, geleerd de eigen mening voor zich te houden en tegenover vreemden gereserveerd te zijn.

In het algemeen zijn de mensen hier erg gesloten, maar wanneer u hun vertrouwen kunt winnen zijn het trouwe vrienden, die voor u door het vuur gaan. De gesloten aard van de Achterhoekse mensen brengt mee, dat grieven lang worden opgespaard, maar wanneer ze geuit worden, dan gaat dat ongemeen fel. Zeer is de Achterhoekse mens gehecht aan de traditie, aan de grond, die hij bewoont en aan de dingen, die zijn familie toebehoren van ouder op ouder. De aard van de bewoners van dit Saksische gebied is verder te verklaren door het feit, dat eeuwenlang de mensen op de hoge enken een groot deel van het jaar geïsoleerd waren door overstromende beken, de broek- en veengronden en ook door dit afgesloten zijn van de gemeenschap zijn het stugge karakter en de gebondenheid aan de grond en het eigene verstrekt.

Toch hebben de Achterhoekse mensen een sterk gemeenschapsgevoel, wat wel blijkt uit de nog steeds bestaande **burenplichten**. De buren hebben, volgens de oude gemeenschapswetten, bepaalde rechten en plichten ten opzichte van elkaar. Hulp en bijstand worden meest verleend door de naaste buren, de **noodnaobers**, die bij ziekte, geboorte, dood e.d. bijspringen, terwijl het ook vaak gebeurt, dat de hele boerschap te hulp komt, zoals bijvoorbeeld bij het binnenhalen van de oogst.

In enkele gevallen treedt de gemeenschap zelfs wel eens op als een soort dorpsjustitie. Bijvoorbeeld wanneer goede, oude gewoonten worden verlaten. In de minste gevallen wordt de schuldige met een aangeklede strooien pop belachelijk gemaakt, maar vaak loopt het uit op burengerucht, moord en brandstichting.

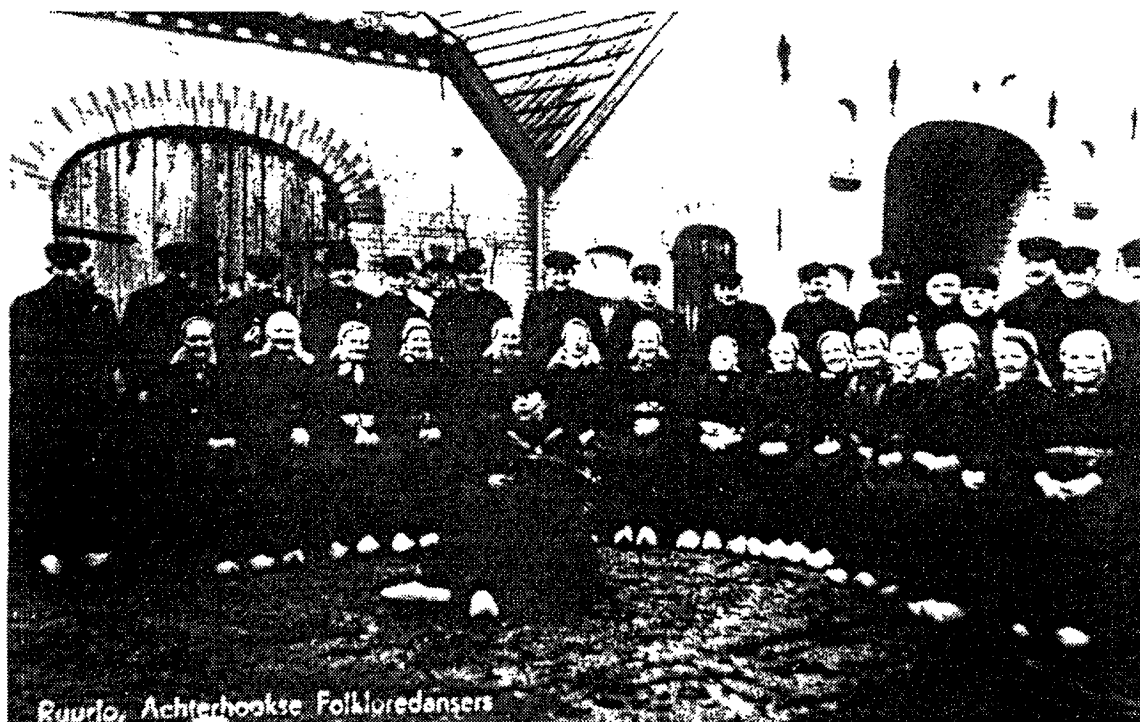
De geslotenheid van het karakter maakt dat de Achterhoekse mensen moeilijk te begrijpen zijn voor vreemden. Tegenover hen zullen ze zelfs nog terughoudender zijn dan tegenover eigen volk, en vaak zullen we ze achterdochtig, wantrouwend en gesloten vinden. Wanneer we evenwel kans zien het vertrouwen te winnen, dan zal blijken dat achter dit masker intelligente mensen verborgen zijn met een scherpe kijk op mensen en dingen. In het algemeen hebben ze veel gevoel voor humor, maar dan een soort galgenhumor vol ironie en sarcasme.

De behoudendheid maakt ook dat oude gebruiken en overleveringen hier veel sterker bewaard zijn gebleven dan in het Westen. Allerlei verhalen worden van vader op zoon verteld en daarbij speelt vooral de traditie een grote rol. Er zijn er waarin Karel de Grote en Wittekind, de Saksische hertog, een rol spelen. Er zijn er ook, waarin Berend van Galen, de gevreesde Munsterse bisschop, de hoofdfiguur is, en waarbij deze Berend wordt vereenzelvigd met Wodan als aanvoerder van de Wilde Jacht (een restje Germaans volksgeloof dus). Over Berend van Galen wordt door de kinderen verteld, dat hij op Kerstavond uit stropen ging en daarvoor als straf op de maan werd gezet, als mannetje in de maan. Wanneer de Achterhoekse kinderen stout zijn dreigt moeder met "Pas maar op, Berendje van Galen zal je halen". Ook de Witte Wieven, waaraan men in vele plaatsen gelooft (of geloofde?) zijn zeer waarschijnlijk een restant van het Germaanse geloof.

In naamgeving van de kinderen is men ook al weer behoudend. Het is de gewoonte, dat de eerste kinderen naar de ouders van de vader en de volgende naar de ouders van de moeder worden vernoemd. In het algemeen hecht men veel waarde aan het in stand blijven van naam en geslacht, hoewel dit alles de laatste jaren achteruit gaat. De gemeenschap met haar schone gebruiken, vooral stammend uit de tijd, dat men gedwongen was alles gemeenschappelijk te doen, doordat de gebrekkige landbouwwerktuigen voor de enkeling niet te hanteren waren, heeft plaats gemaakt voor het tijdperk van de tractor en daarmee is veel van de oude levensgemeenschap, waarbij de veldarbeid gemeenschappelijk moest worden geregeld, verloren gegaan.

De mensen die tezamen werkten, hielden ook tezamen zinrijke gebruiken in ere, en nog altijd zijn in deze streken de vele gebruiken en feesten in zwang, die in het Westen allang verloren gegaan zijn. Iets over gewoonten, gebruiken en feesten, zoals die nog in het Achterhoekse land leven, wil ik U vertellen, al is veel verloren gegaan, doordat de zin van de gebruiken verdween.

Vooraf is dit het geval met de **gemeenschapsgebruiken**. Zo wordt bijv. het **volksdansen**, vroeger een gemeenschappelijke vreugde-uiting, nog maar door enkele groepen bedreven.

Er zijn heel wat acht Achterhoekse dansen bewaard gebleven, zoals de **Almelose Kermisse**, de **Keppelse quadrille**, de **Höfse Karmse** (Zutphen), **Als mijn vader en mijn moeder naar de markt toe gaan**, **Riepe riepe garste** en verschillende andere. Een enkele keer treffen we op een spontaan volksfeest een groep aan, die deze oude dansen nog danst, maar helaas wordt deze vorm van gemeenschapszin steeds meer kijkspel.

Ook de **boerenkleding** gaat meer en meer verloren, als gevolg van stadse invloeden en omdat de betere bouw van de boerderijen het niet meer nodig maakt zo degelijk gekleed te gaan. Het enige wat nog over is, de **Gelderse knipmuts**, wordt door de jonge vrouwen weinig of niet meer gedragen en het is te verwachten, dat deze dracht binnen niet al te lange tijd helemaal zal verwijnen. Aan de muts kon men in vroeger eeuwen de welstand van de draagster aflezen. "Wie het lank hef, lot 't lank hangen", zegt men in het Achterhoekse land dit gold in het bijzonder voor de knipmuts, want die kent men in drie soorten. De **gladde muts** van de eenvoudige vrouwen; de **plooitjesmuts** die werd gedragen door de vrouwen van de kleine zelfstandige boeren, terwijl tenslotte een soort **neepjesmuts** de dracht was van rijke boerenvrouwen en scholtinnen.

Voor de mannen is de dracht eenvoudig weg een soort sportpet, die hoe langer hoe meer de **zwarte boerenpet** begint te vervangen. Vroeger droegen de boeren **hoge hoeden**, die men tegenwoordig enkel nog maar ziet bij plechtige gelegenheden. **Jassen** en **kielen** van **zwart laken** zijn vervangen door manchester en een overall en voor de Zondag en feestdagen een gewoon colbertcostuum.

(wordt vervolgd).